

Шчодры Юр'я

«Адамкнуць зямліцу, выпусціць расіцу» прасілі ўдзельнікі канцэртна-абрадавай дзеі «Юр'я», арганізаванай Беларускім дзяржаўным музеем народнай архітэктуры і побыту разам з Беларускім дзяржаўным універсітэтам культуры і мастацтваў у межах IX Міжнароднай навуковай канферэнцыі «Аўтэнтчны фальклор: праблемы захавання і вывучэння». Дзея разгарнулася на тэрыторыі музея.

Юр'я — адно з найбольш шанаваных свят беларускага народнага календара па абрадавым нападуненні. Адзначаецца 6 мая і сімвалізуе сапраўдны пачатак вясны. Лічылі, што з гэтага дня пачынае кукаваць зязюля, зямля ўбіраецца ў зеляніну, а ад жыватворнай расы ўсё расце і красуе. На Юр'я прыпадаў першы выпас жывёлы.

— Гэтае свята паходзіць з самых старажытных часоў, калі выганялі ў поле жывёлу, бо галоўным у нашых продкаў была жывёлагадоўля, — распавёў каардынатар праекта, загадчык культурна-адукацыйнага аддзела музея Аляксандр Шавель. — З распаўсюджваннем земляробства ўзнік яшчэ абрад абходу жытнёвай нівы.

Узніваць абрадавую дзею з'ехаліся фальклорныя калектывы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў «Этна-Суполка», «Страла», «Раме», «Вяснянка», а таксама моладзевыя гурты «Мілавіца», «Явар», «Рада» ды іншыя. Госць з Літвы — гурт «Жалейка». Рэй вёў народны фальклорны ансамбль «Міжрэчча» з вёскі Пагост Жыткавіцкага раёна. У іх выкананні госці ўбачылі ўнікальны абрад свята Юр'я — «Тураўскі карагод», унесены ў спіс помнікаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь.

Карагодам, дарэчы, называюць святучны абрадавы хлеб. Выглядае ён як каравай, але знаўцы пазначаюць дэталы іх адрозненняў.

«У карагод некалькі раз падсыпаюць мукі, льюць ваду, варушаць і ўвесь час

просяць, каб ураджай быў, — тлумачыць кіраўнік гурта «Міжрэчча» Кацярына Панчэня. — Тут і словы такія: «Ой выйшлі на поле, попросем мы Бога адмыкнуць зямліцу, выпусціць расіцу на цёплае лета, на буйнае жыта». Пруткі для ўпрыгожвання карагода можна са слівы рэзаць ці з яблыні, а на каравай — толькі з вішні. Такім чынам, каравай — для вяселля, а карагод адзін раз у год водзяць — пяць карагодаў у вёсцы не будзе». Дасведчаныя асобы кажуць, што сутнасць схавана ў частцы «кар» — «вывадзіці». Вывадзілі племянную жывёлу — быка, тура. Ад тура пайшлі ўсе іншыя віды скаціны.

Карагод на свяце быў у цэнтры ўвагі. Пачалі з упрыгожвання. З песняй «Карагод, карагод, мы цябе наражаем / Ой, венцы-венцы, зялёны бяргенцы» ўдзельнікі «Міжрэчча» аздаблялі галінкамі з запечанымі палоскамі цеста (для ўраджаю), рознакаляровымі стужкамі. Карагод і дзявочы: своеасабліва ініцыялізацыя дзяўчыны.

Наступная дзея — выстройванне абрадавай калоны: першы з іконай Божай Маці, за ім — граблі з зялёным фартухом (для жыта), трэці нясе хлеб — упрыгожаны карагод. З песнямі і прыпеўкамі абыходзілі жытнёвую ніву, потым — двары, дзе гаспадары адорвалі ўдзельнікаў.

Працягнулася праграма на Юраўскай гары. Тут усіх чакала смачная частка свята — частанне юраўскай яечняй, а таксама канцэрт фальклорных

Гурт «Міжрэчча» ўпрыгожвае карагод.

калектываў. Насычанымі выступленнямі парадавалі ўдзельнікі гурта «Мілавіца» (кіраўнік Марыя Снітко). 13-гадовы Ягор Анікейчанка ў калектыве ўжо 8 гадоў, іграе на баяне. Імправізуе і маленькі гарманіст Цімафей Саўко. Матвей Зайко іграе на акарыне. Хлопцы займаюцца ў Цэнтры дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь».

Прысутныя развучвалі танцы: «картуз», «грэчанікі», «падэспань», лявоніху, польку. Можна было пагуляць у абрадавыя гульні, пагушкацца на арэлях, пакатацца на конях, поні. Толькі паспявай!

Дырэктар музея Эдуард Багдановіч адзначыў важнасць такіх мерапрыемстваў у адраджэнні традыцый. Адчувальны ўнёсак і Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

— Мы працуем на кафедры этналогіі і фальклору (спецыялізацыя — «Этна-

фоназнаўства») і маем на мэце ўзнаўленне гукавых эталонаў, — адзначыла вядучая мерапрыемства, аўтар сцэнарыя, старшы выкладчык кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Таццяна Пладунова. — А як гукавыя эталоны без свята? Ядро — календарна-абрадавыя песні. На гэта накіраваны асноўны цыкл дысцыплін. У якіх формах іх увасабляць? У мастацкай рэканструкцыі свята. Музей гэтаму спрыяе. У мінулым годзе мы ладзілі Зялёныя свяtkі, два гады таму — Купалле, было і гуканне вясны. Сёлета паспрабавалі зрабіць міжрэгіянальную прэзентацыю Юр'я, каб былі прадстаўлены ўсе акцыянальныя коды, гэта значыць усе этапы абрадавых дзей Юр'я.

Завяршылася свята каштаваннем карагоднага хлеба.

Наталля СВЯТЛОВА, фота аўтара